

PATENT İSTEMLERİNİN YORUMLANMASI: AVRUPA PATENT OFİSİ VE TÜRK MAHKEMELERİ UYGULAMALARI^(*)

INTERPRETATION OF PATENT CLAIMS: PRACTICES OF THE EUROPEAN PATENT OFFICE AND TURKISH COURTS

Batuhan ANAÇ^(**)

Öz

Patent istemlerinin yorumlanması, hem patent sahibine sağlanan korumanın sınırlarını hem de üçüncü kişilerin serbest hareket alanını belirlediğinden patent hukukunun en kritik meselelerinden biridir. Ancak patent istemlerini doğru yorumlamak her zaman kolay değildir zira teknik bir buluşun bir metne dönüştürülmesi sürecinde buluşun özünün tam olarak yansıtılmama riski oldukça yüksektir. Çalışmada önce istem yorumuna ilişkin temel yaklaşımlar (lafzi, amaçsal ve bağlamsal) ele alınmıştır. Ardından EPC m. 69 ve Yorum Protokolü ile SMK m. 89 çerçevesinde normatif temel incelenmiştir. Bu bağlamda tarifname ve çizimlerin rolü, uzman kişi standardı, terimlerin teknik bağlamda anlamlandırılması, isteme yorum yoluyla sınırlama eklenmesi ve patentin kendi sözlüğünü oluşturabilmesi gibi konular EPO Temyiz Kurulları kararları

ile Türk mahkeme kararları üzerinden karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak çalışma ne katı lafzi daralmanın ne de sınırsız amaçsal bir genişlemenin tek başına yeterli olmadığını; dengeli bir yöntemin, istem metnini merkezde tutup tarifnameyi bağlamsal açıklama aracı olarak kullanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bulgular ışığında çalışma, hem yargısal gerekçelendirme kalitesinin artırılması hem de istem yorumunda istikrar kazandırılması bakımından Türk patent hukuku hâkimlerine bir yorum zinciri önerisinde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler

Patent İstemlerinin Yorumlanması, EPO Uygulamaları, Türk Mahkemeleri Uygulamaları, Doktrinel Yorum Yöntemleri, EPO Yorum İlkeleri.

^(*) (Araştırma Makalesi, Geliş Tarihi: 02.04.2026 / Kabul Tarihi:21.05.2026).

Atrif/Citation: Anaç, Batuhan (2026), "Patent İstemlerinin Yorumlanması: Avrupa Patent Ofisi ve Türk Mahkemeleri Uygulamaları", TFM, C: 12, S: 1, s. 23-40.

^(**) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fikri Mülkiyet Hukuku, Doktora Programı Öğrencisi, Ankara - Türkiye, (E-posta: batuhananac@gmail.com, Orcid: 0009-0009-2674-3885).

Abstract

The interpretation of patent claims is one of the most critical issues in patent law, as it determines both the scope of protection granted to the patent holder and the freedom to operate of third parties. However, interpreting patent claims is not always easy, since there is a substantial risk that the invention may not be precisely captured in the process of transforming a technical invention into a text. This study first addresses the fundamental approaches to claim interpretation (literal, purposive, and contextual). Subsequently, the normative framework is examined within the context of EPC Article 69 and the Protocol on the Interpretation of Article 69, as well as Article 89 of the Industrial Property Code. In this regard, issues such as the role of the specification and drawings, the person skilled in the art standard, the interpretation of terms in their technical context, limitations to claims through

interpretation, and patents as their own lexicon have been evaluated comparatively through decisions of the EPO Boards of Appeal and Turkish courts. In conclusion, the study demonstrates that neither a strict literal approach nor an unlimited purposive expansion is sufficient on its own; rather, a balanced approach must keep the claims at the center while using the specification as a contextual explanatory tool. In light of the findings, the study has made an interpretive proposal to Turkish judges with a view to both improving the quality of judicial reasoning and achieving consistency in claim interpretation.

Keywords

Interpretation of Patent Claims, EPO Practice, Turkish Judicial Practice, Doctrinal Methods of Interpretation, EPO Principles of Interpretation.

I. GİRİŞ

Bir hakkın etkili kullanılabilmesi, o hakkın sınırlarının net biçimde belirlenmesine bağlıdır. Zira hak sahibi münhasır yetkilerini ancak bu sınırlar içinde kullanır ve hakkını dışarıdan gelen müdahalelere karşı yalnızca bu sınırlar aracılığıyla korur. Bu nedenle sınırların açıkça belirlenmesi ve korunması, bir yandan hakkın kapsamını somutlaştırırken diğer yandan üçüncü kişiler bakımından hukuki güvenliğin sağlanmasına hizmet eder. Patent hakkında ise bu sınırlar kelimelerle belirlenir. Ancak sınırları belirleyen bu kelimelerin muğlak ya da çok anlamlı biçimde kaleme alınması her zaman mümkündür. Bu takdirde patent hakkının sınırları ve üçüncü kişilerin eylemlerinin koruma kapsamına girip girmediği tartışmalı hâle gelebilir. Bu tartışmaya çözüm getirmek amacıyla ülkeler ve uluslararası örgütler, koruma kapsamının yorumlanmasına dair çeşitli düzenlemelere gitmiş; öğretilerde farklı yorum yöntemleri geliştirilmiştir. Söz konusu yorum farklılığı Avrupa Patent Sözleşmesi (EPC) m. 69 ve 69. maddenin Yorumlanmasına Dair Protokol (Yorum Protokolü) ile Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) m. 89 aracılığıyla normatif zemine taşınmıştır.

İstemler, teknik bir problemin çözümü için geliştirilen buluşun işlerliğini mümkün kılan esaslı unsurları tanımlar¹. Başvuru sahibi bu yolla; buluşun mahiyetini, nasıl korunacağını ve hangi unsurlar ba-

kımından koruma talep edildiğine dair sınırları ortaya koyar². Ortaya konan bu sınırlar aynı zamanda patent belgesinde açıklanan teknolojinin kullanımı bakımından bir belirlilik sağlar³. Söz konusu belirlilik üçüncü kişilerin hangi alana giremeyeceklerini bildirerek (*public notice*) hukuki güvenliği temin eder. Nitekim kamu, hangi davranışlarının sınırlandırıldığını açıkça bilmeden özgürlüklerinden yoksun bırakılamaz⁴. Bu işlevleriyle istemler, bir yandan patent sahibine adil bir koruma alanı yaratırken diğer yandan kamuya, korumanın nerede sona erdiğini göstererek bu hassas dengeyi kurar.

İstemlerin yorumlanması, patentin tüm yaşam döngüsünde belirleyici bir rol üstlenir. Tescil aşamasında tescil makamı, koruma sınırlarını yorumlayarak patentlenebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığını değerlendirir. Ne var ki hak sahibi, tescil sonrasında patentlenebilirlik şartlarının gerçekleşmediği iddiasıyla karşılaşabilir. Böyle bir durumda, tıpkı patentlenebilirlik şartlarının incelenmesinde olduğu gibi, istemlerin yorumlanması da hükümsüzlük değerlendirmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Zira bu şartların, örneğin yenilik şartının, yerine getirilip getirilmediğinin değerlendirilmesinde korumanın

² ibid 60.

³ Nefissa Chakroun, 'Vagueness of Patent Claim Language, Claim Construction and Patent Infringement - What a Mess!' (2020) 69 GRUR International 1097, 1098.

⁴ *Merrill v Yeomans* 94 US 568 (1876).

¹ Ali Rıza Köker and Uğur Gürşad Yalçınler, *Patent ve Faydalı Modelden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar* (3. Baskı, Yetkin Yayınları 2025) 60.

konusu yine istemlerin yorumlanması yoluyla belirlenecektir. İstemlerin yorumlanması yalnızca hükümsüzlük değerlendirmesiyle sınırlı kalmayıp patent belgesiyle tanınan koruma kapsamının ihlali meselesinde de belirleyici bir rol üstlenir. Görüldüğü üzere yorumlama faaliyeti, patentin doğumundan sona ermesine uzanan sürecin her aşamasında hukuki sonuçları belirleyen merkezi bir rol üstlenmektedir.

Çalışma, istemlerin yorumlanmasında Avrupa Patent Ofisi (*European Patent Office / EPO*) Temyiz Kurulları uygulamaları ile Türk mahkemesi kararlarının hangi yorum adımları ve gerekçelendirme kalıpları üzerinden şekillendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda öncelikle patent istemlerinin yorumunda doktrinde öne çıkan lafzi, amaçsal ve bağlamsal yaklaşımlar sistematik biçimde ele alınacaktır. Bu aşamadan sonra EPC m. 69, Yorum Protokolü ve SMK m. 89'un kurduğu normatif çerçeve ile tarifname ve çizimlerin yorum faaliyetindeki rolü incelenecektir. Son olarak bu yöntemsel ve normatif zeminin EPO Temyiz Kurulları ile Türk mahkemesi kararlarında nasıl somutlaştığı; uzman kişi standardı, tarifnamenin bağlam olarak kullanımı, isteme yorum yoluyla sınırlama ekleme ve patentin kendi sözlüğü olabilmesi gibi araçlar üzerinden karşılaştırmalı biçimde değerlendirilecektir.

Söz konusu amaç doğrultusunda doktrinel ve karşılaştırmalı bir analiz yöntemi benimsenmiştir. EPO bakımından, istem yorumuna doğrudan temas eden ve özellikle EPC m. 69/Protokol konu alan Temyiz Kurulu ve Genişletilmiş Temyiz Kurulu kararları esas alınmıştır. İnceleme, metinde de atf yapılan ve istem yorumunun metodolojik yönlerini görünür kılan seçilmiş kararlar üzerinden, ağırlıklı son dönemdeki içtihadına odaklanmaktadır. Türk patent hukuku uygulaması bakımından, SMK m. 89 ve istemlerin yorumuna ilişkin gerekçelendirme pratiklerini yansıtmaları nedeniyle Yargıtay 11. Hukuk Dairesi ve İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi kararları başta olmak üzere metinde incelenen sınırlı sayıda örnek kararlar esas alınmıştır⁵. Karşılaştırmada

geçerlilik (*validity*) - tecavüz (*infringement*) ayrımı gözetilmiştir. EPO kararları çoğunlukla geçerlilik (*opposition/appeal*; yenilik, buluş basamağı, açıklık vb.) bağlamında geliştiğinden, analiz çekirdeği bu bağlamda oluşan yorum ilkeleridir. Ulusal tecavüz (*infringement*) değerlendirmeleri ise koruma kapsamının belirlenmesinde bu yorum ilkelerinin nasıl işletildiğini görünür kıldığı ölçüde karşılaştırma amacıyla kullanılmıştır.

II. PATENT İSTEMLERİNİN YORUM YÖNTEMLERİ

Bu bölümde, patent istemlerinin yorumunda doktrinde öne çıkan üç temel yaklaşım (lafzi/çevresel, amaçsal/merkezi ve bağlamsal/sentezci) sistematik biçimde ele alınmaktadır. Bu çerçeve, EPC m. 69/Protokol ve SMK m. 89'un hedeflediği "adil koruma-hukuki öngörülebilirlik" dengesinin doktrinde hangi teorik temeller üzerinden kurulduğunu görünür kılmakta ve ilerleyen bölümlerde EPO ile Türk yargısı değerlendirmeleri için bir kavramsal zemin oluşturmaktadır.

A. LAFZİ YORUM YÖNTEMİ

Patent hukukunda lafzi yorum yöntemi, koruma kapsamının doğrudan istemde yer alan kelime ve ifadeler temel alınarak tespit edilmesi esasına dayanır. Bu yaklaşıma göre, patent metnini kaleme alan kişi tarafından kullanılan kelimelerin, patentin istemlerini kesin biçimde sınırlandırması amaçlanmaktadır⁶. Yorum yöntemi basit olup, istemde kullanılan kelime veya teknik terimlerin ilgili teknik alandaki yerleşik anlamı dikkate alınır. Ancak hem Yorum Protokolünde hem de SMK'da istemin yalnızca kelime anlamıyla yorumlanabileceği açıkça yasaklanmıştır⁷.

Lafzi yorum yöntemiyle sıkı biçimde bağlantılı olan yorum teorisi, çevresel istem yaklaşımı (*peripheral claiming theory*) olarak adlandırılmaktadır. Bu yaklaşım patent istemlerini; katı, geometrik sınırlar olarak değerlendirir ve kelime merkezli dar koruma kapsa-

⁵ Bu çalışma kapsamında incelenen Türk mahkemesi kararları <<https://karararama.yargitay.gov.tr/>>, <<https://emsal.uyp.gov.tr/>> ve <<https://www.lexpera.com.tr/>> adreslerinden; EPO Temyiz Kurulu ve Genişletilmiş Temyiz Kurulu kararları ise <<https://www.epo.org/en/case-law-appeals/decisions>> internet adresinden temin edilmiştir.

⁶ Paul England, *A Practitioner's Guide to European Patent Law* (2. Baskı, Hart Publishing 2022), 20.

⁷ Art 1, Protocol on the Interpretation of Article 69 of the European Patent Convention (1973, revize edilmiş hâliyle); 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu, madde 89/2, Kabul Tarihi: 22.12.2016, RG 10.01.2017/29944.

mını benimseyen bir yaklaşım ortaya koyar. Uzun süre çit direği teorisi (*fence-post theory*) olarak adlandırılan bu yaklaşıma göre patent istemleri, patente sağlanan hakkın dış sınırlarını belirleyen bir tür çit (*fence*) işlevi görür. Bir çitin tarlanın sınırlarını tartışmasız biçimde ortaya koyması gibi istemler de koruma kapsamının dış hatlarını kesin olarak belirler. Avrupada Birleşik Krallık'ın öncülük ettiği bu yaklaşım bir kesinlik arzundan kaynaklanmaktadır⁸. Nitekim Lord Russell bu arzuyu *EMI v Lissen* davasında şöyle ifade etmiştir: “İstemlerin işlevi, iddia edilen tekelin sınırlarını açıkça ve kesin bir şekilde tanımlamak, böylece diğerlerinin ihlali olacakları alanın kesin sınırlarını bilmelerini sağlamaktır”. Dolayısıyla bu yaklaşımın temelinde, üçüncü kişilerin hangi alanda serbestçe hareket edebildiğini önceden ve tereddütsüz biçimde bilebileceği bir sistem kurma arzusu yatmaktadır.

Çevresel istem yaklaşımının başlıca avantajı, patent dokümanını okuyan üçüncü kişiler bakımından koruma kapsamının nispeten açık olmasıdır; bu da patente hukuki kesinlik kazandırmaktadır¹⁰. Ancak bu yaklaşım, zamanla buluşun maddi içeriğine değil istem dilinin semantik yorumuna odaklanmış; bu nedenle patent yargılaması, “buluş nedir?” sorusunu yanıtlamaktan çok, buluşu tanımlamak için kullanılan kelimelerin ne anlama geldiğini belirleyen bir sürece dönüşmüştür¹¹. Zira İngiliz Mahkemesi, katı bir lafzi yorumu tercih edip semantik yorumu bu doğrultuda sürdürmüş olsaydı, *Catnic Components Ltd v Hill & Smith Ltd* davasında “dikey” kelimesini yalnızca tam 90 derece olarak kabul edecek ve davalının 6 derecelik sapmasını ihlal kapsamı dışında bırakacaktı¹². Böylece patent sahibi, buluşunun teknik özü tamamen taklit edilmesine rağmen, yalnızca kelime seçimi nedeniyle savunmasız kalacaktı. Zira kelimelerin somut olgularla tam ve eksiksiz bir

örtüşme kurmaya elverişli olmaması, istemlerde kaçınılmaz olarak belirli bir muğlaklık doğurmaktadır. Bu durum ise üçüncü kişilerin, buluşun özünü fiilen kullanmalarına rağmen istem metninde küçük, teknik açıdan önemsiz (*immaterial*) veya eşdeğer (*equivalent*) nitelikte değişiklikler yaparak lafzi yöntemle belirlenen koruma kapsamından kolayca kaçabilmelerine imkân tanıyabilmektedir.

B. AMAÇSAL YORUM YÖNTEMİ

Çoğu zaman buluş yeni bir olgudur ve onu tanımlayacak kelimeler henüz mevcut olmadığından dil bilgisi, buluşun her zaman tam karşılığını yansıtamayabilir¹³. Zira buluş kelimeler için ortaya çıkmazken kelimeler buluş için ortaya çıkar¹⁴. İşte bu dilsel sınırlılıktan hareketle amaçsal yorum yöntemi, istemleri oluşturan kelimelerden ziyade başvuru sürecinde istemleri hazırlayan başvuru sahibinin amacına odaklanır. Bu yöntem, başvuru sahibinin hangi unsurlar için koruma talep ettiğini ve bu korumanın hangi sınırlara kadar uzanması gerektiğini ortaya çıkarır. Zira amaçsal yorum, dilin yetersizliği nedeniyle bir buluşun tüm yönlerinin istemlere yazılamayacağı gerçeğini kabul eder ve koruma kapsamını bu teknik gerçekliğe göre belirler.

Amaçsal yorum yöntemiyle iç içe olan yaklaşım ise merkezî istem (*central claiming theory*) yaklaşımıdır. Avrupada Almanya'nın öncülük ettiği bu yaklaşımın temelinde, mucidin başvuru anında buluşunun gerçek değerini ve kapsamını çoğu zaman tam olarak bilemeyeceği, bu kapsamı baştan eksiksiz biçimde belirlemeye çalışmanın ise gereksiz bir gecikmeye yol açacağı düşüncesi bulunmaktadır¹⁵. Çevresel istem yaklaşımı, patent sahibinin taleplerinin en dış sınırını çizmeyi amaçlarken merkezî istem yaklaşımında ise buluşun teknik alana sağladığı gerçek katkı esas alınır ve koruma kapsamı da bu nesnel teknik katkıya göre belirlenir¹⁶. Nitekim mucit, tarifname ve istemleri düzenlenirken hak ettiği korumanın tümünü açıkça ifade etmemiş buluşunu yalnızca işaret düzeyinde ortaya koymuş olsa bile, istemler ile tarifnamenin birlikte

⁸ Tanya Frances Aplin and Jennifer Davis, *Intellectual Property Law: Text, Cases, and Materials* (3. Baskı, Oxford University Press 2017), 795.

⁹ *Electric & Musical Industries Ltd v Lissen Ltd* (1939) 56 RPC 23 (HL).

¹⁰ Matthew Fisher, *Fundamentals of Patent Law Interpretation and Scope of Protection* (Hart Publishing 2007), 7.

¹¹ Dan L Burk and Mark A Lemley, 'Fence Posts or Sign Posts? Rethinking Patent Claim Construction' (2009) 157 University of Pennsylvania Law Review 1743, 1762.

¹² Detaylı bilgi için bkz: *Catnic Components Ltd v Hill & Smith Ltd* [1982] RPC 183 (HL).

¹³ *Autogiro Co of America v United States* 381 F 2d 391, (Ct Cl 1967).

¹⁴ *ibid*.

¹⁵ Alfred F Crotti, 'The Allgemeine Erfindungsgedanke in the German Patent' (1957) 39 Journal of the Patent Office Society 477, 477.

¹⁶ Burk and Lemley (n 11), 1747.

değerlendirilmesi sonucunda uzman kişi bakımından açıkça anlaşılabilen bir çözüm ilkesinin, bir diğer deyişle genel buluş fikrinin (*idea of invention, inventive concept, allgemeine erfindungsgedanke*), varlığı tespit edilebilir¹⁷. Bu sayede koruma kapsamı, istemlerin lafzıyla sınırlı kalmayıp tarifname aracılığıyla kavranabilen genel buluş fikrine kadar genişler.

Bu yaklaşımda istemler yalnızca birer işaret levhası (*sign posts*) olarak kabul edilir. Her ne kadar değerlendirmeye başlanan nokta istemler olsa da mahkemeler bunların lafzına sıkı sıkıya bağlı değildir¹⁸. Buluşun ne olduğu ve davalı tarafından ihlal edilip edilmediği, patent tarifnamesinin bütünü ve buluşun önceki teknikle olan ilişkisi dikkate alınarak kapsamlı bir değerlendirme ile tespit edilmektedir¹⁹.

Söz konusu yaklaşım, dikkatimizi uzmanlar tarafından yazılmış kelimelerden ziyade patent sahibinin buluşuna yöneltmesi bakımından yararlıdır²⁰. Böylece kelimelerin buluşu tanımlamadaki doğal kısıtlamalarını ve istem yazımındaki ortaya çıkan kaçınılmaz boşlukları doldurmaya yardımcı olur. Ancak merkezî yaklaşım, çevresel istem yaklaşımına kıyasla çok daha az kesinlik sağlar. Bu yaklaşım patent sahibine geniş bir koruma sağlamakla birlikte, hangi faaliyetlerin ihlal teşkil edebileceği konusunda üçüncü kişileri belirsizlik içinde bırakmaktadır²¹. Nitekim çevresel istem yaklaşımı patentin sınırlarını kamuya açıkça bildirerek ihlal teşkil eden ve etmeyen eylemler arasındaki çizgiyi belirlemeyi amaçlarken, merkezî istem yaklaşımı böyle açık ve kesin bir sınır çizme iddiasında bulunmaz²². Bu nedenle merkezî istem yaklaşımı, istemlerin buluşun kapsamını üçüncü kişilere açık ve öngörülebilir biçimde bildirme görevini yeterince yerine getirmemesi sebebiyle eleştirilebilir.

Bu yaklaşıma göre istemler buluşu anlamak için rehberlik eden işaretlerdir. Bu durumda koruma kap-

samının önceki tekniği de içine alacak şekilde aşırı genişlemesi mümkün hâle gelmekte ve bu da ciddi bir hukuki belirsizliğe yol açabilmektedir²³. Yukarıda da belirtildiği üzere, koruma kapsamının sınırlarının patent sahibi yerine mahkemelerin teknik ve hukuki değerlendirmesine bırakılması, bir yandan yargısal yükü artırmakta, diğer yandan mahkemelere geniş ve öngörülmesi güç bir takdir yetkisi vermektedir. Aynı zamanda, sınırların bu kadar geniş ve belirsiz şekilde çizilmesi, farklı mahkemeler veya hâkimler tarafından aynı patentin “özünün” farklı yorumlanmasına ve dolayısıyla yargı kararlarında tutarsızlıklar meydana gelmesine neden olabilir. Bu çerçevede, koruma kapsamının belirlenmesinde öngörülebilirlik ve hukuki güvenliği sağlayacak dengeli bir yorum yaklaşımına duyulan ihtiyaç açıkça ortaya çıkmaktadır.

C. BAĞLAMSAL YORUM YÖNTEMİ

İstemlerin yorumu ne yalnızca kelimelerin birebir anlamına ne de soyut biçimde buluşun özüne odaklanmalıdır. Bağlamsal yorum yöntemi ile istemlerin, patentin tamamı ve teknik bağlamı içinde değerlendirilmesi esas alınır. Her bir unsurun anlamı ve önemi, istemin bağlamı içinde belirlenmelidir²⁴. Zira uzman kişi, patent isteminin münferit terim ve unsurlarını izole biçimde ele almak yerine, bunların anlamını istemin bütünü ve istemlerin bağlamı içinde kavramaya çalışır; bu süreçte tarifnameyi, atf yapılan önceki tekniği ve kendi genel teknik bilgisini birlikte değerlendirerek istemi bir bütün olarak yorumlar²⁵. Varsayımsal uzman kişi, patent sisteminin temel aktörlerinden biri olup, pragmatik metinsellik açısından yorumda başvurulan bir araçtır; zira içinde bulunduğu teknolojik çevrenin dayandığı varsayımları bilir ve uygulamadaki somut gerçeklikleri dikkate alır²⁶. Dolayısıyla bu yöntemle, istemlerin yorumunda patent korumasının sınırlarını öngörülebilir ve teknik gerçeklikle uyumlu biçimde belirleyebilmek amaçlanır; bu doğrultuda, uzman kişinin

¹⁷ Crotti (n 15), 493.

¹⁸ Fisher (n 10), 7.

¹⁹ Donald S Chisum, 'Common Law and Civil Law Approaches to Patent Claim Interpretation: "Fence Posts" and "Sign Posts"' in David Vaver and Lionel Bently (eds), *Intellectual Property in the New Millennium: Essays in Honour of William R. Cornish* (Cambridge University Press 2004), 96.

²⁰ Burk and Lemley (n 11), 1747.

²¹ England (n 6), 20.

²² Burk and Lemley (n 11), 1791.

²³ Toshiko Takenaka, 'Comparative Study of Patent Claim Interpretation in the United States, Federal Republic of Germany, and Japan' (Doktora Tezi, University of Washington 1992), 61.

²⁴ Peter Meier-Beck, 'Infringement of Claims: The Doctrine of Equivalents and Related Issues - German Position' (2010), 13.

²⁵ Shamnad Basheer and others, 'The Doctrine of Equivalents in Various Patent Regimes: Does Anybody Have It Right?' (2009) 11 *Yale Journal of Law & Technology* 261, 287-288.

²⁶ Craig Allen Nard, 'A Theory of Claim Interpretation' (2000) 14 *Harvard Journal of Law & Technology* 1, 6.

perspektifini esas alan bağlamsal ve daha pragmatik bir yorum yaklaşımı benimsenir.

İngiliz mahkemesi bir kararında iki adımlı bir yöntem benimsemiştir. İlk adımda ifadenin bağlamdan bağımsız lafzi anlamı tespit edilmiş; ikinci adımda ise, patent belgesinde uzman kişiyi söz konusu terim için olağan dışı bir anlam benimsemeye yöneltebilecek bir unsurun bulunup bulunmadığı incelenmiştir²⁷. Ancak mahkeme alışılmış anlamın dışındaki kullanımlara öngörülemeden biçimde zemin hazırlayabileceği için bağlamsal yorumu bir istisna olarak uygulamıştır. Tarifnamenin bağlam olarak dikkate alınmasını savunanların aksine, bağlam kullanımı yalnızca dilsel anlamın tespitiyle sınırlı olmalıdır²⁸. Nitekim bağlam, kelimenin ne anlama geldiğini anlamaya yarar; kelimenin ne anlama gelmesi gerektiğine karar vermeye yaramaz. Kanaatimizce bu yorum yöntemi, istemin lafzını terk etmeden onu kullanım bağlamı içinde yorumladığı sürece işlevini yerine getirmektedir. Aksi hâlde, tarifnamede yer almakla birlikte istemlerde açıkça yer verilmeyen kısıtlamaların yorum yoluyla istemlere taşınması sonucunda patent koruma kapsamının daraltılması gibi koruma kapsamının belirlenmesinde istemlerin hiyerarşik konumuyla bağdaşmayan bir sonuç doğurabilmektedir²⁹.

İstemlerin yorumlanmasında yalnızca lafza odaklanan semantik bir yaklaşım, koruma kapsamının katı ve dar biçimde belirlenmesine yol açar. Nitekim bu tür bir yorum, patent metninde kullanılan kelimeleri teknik bağlamından kopararak değerlendirme riskini taşır. Bunun sonucunda buluşun teknik katkısı ve çözmeyi amaçladığı problem göz ardı edilir, dolayısıyla patent sahibinin hak ettiği koruma sağlanamaz. Böylece mahkeme, üçüncü kişilere hangi sınırların aşılamayacağını kesin bir şekilde ortaya koymaya çalışırken, patent sahibinin koruma kapsamını daraltma riskiyle karşı karşıya kalır.

Lafzi yorum yönteminin karşı ucunda yer alan amaçsal yorum yönteminde ise buluşun özünü esas alan aşırı geniş yorumlar, sınırları net biçimde belirlenemeyen soyut bir koruma kapsamı doğurabilir. Bu durum, üçüncü kişiler bakımından öngörülebilirliği azaltır ve hukuki güvenliği zedeler. Zira koruma kapsamının bu belirsiz sınırları, istemlerin üçüncü kişilere hangi teknik davranışların yasaklandığını açık ve öngörülebilir biçimde göstermesini engeller; böylece istemlerin kamuyu bilgilendirme işlevini zayıflatır. Aynı zamanda koruma kapsamının belirlenmesinde istemlerin merkezî rolüyle bağdaşmayan, mahkemelere geniş ve denetimi güç bir takdir alanı tanıyan bir sonuca yol açabilir. Bu durum, mahkemeler üzerindeki iş yükünü artırmasının yanı sıra taraflar ve üçüncü kişiler bakımından belirsizliği derinleştirerek hukuki güvenliği de zedeler. Dolayısıyla patent sisteminin temel işlevleriyle çelişen bir görünüm ortaya çıkar.

Bağlamsal yorum yöntemi, söz konusu iki uç yaklaşım arasında bir denge mekanizması olarak ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede hem istemlerin lafzına gerekli ağırlık verilmekte hem de buluşun teknik katkısı, tarifname ve çizimler ışığında anlamlı bir biçimde dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte, bağlamsal yorumun kontrolsüz biçimde genişletilmemesi için yorum sınırlarının titizlikle çizilmesi gerekir. Zira bağlamsal yorum yöntemi, istemlerde açıkça belirli olan anlamlarla bağdaşmayacak farklı anlamlar dikte edecek biçimde kullanılmamalıdır. Bu nedenle bağlamsal yorum, istem lafzını ikincil plana itmeden ancak onu teknik bağlamı içinde, makul ve ölçülü bir biçimde anlamlandırmakla sınırlı tutulmalıdır.

III. NORMATİF DÜZENLEMELER

Bu bölümde, istem yorumunun normatif dayanakları olarak EPC m. 69 ve Yorum Protokolü ile SMK m. 89'un kurduğu çerçeve açıklanmakta; özellikle tarifname/çizimlerin yorumdaki rolü ve adil koruma ile hukuki güvenlik arasında kurulması gereken dengenin nasıl formüle edildiği gösterilmektedir. Kanaatimizce bu konunun ele alınması, bir sonraki bölümde analiz edilecek olan EPO ve Türk yargı uygulamasının, hangi normatif hedef ve sınırlar içinde yorum adımlarını kurduğunu değerlendirebilmek için gereklidir.

²⁷ Matthew Fisher, 'Court of Appeal Confirms Dictionary Approach to Claim Construction' (2010) 5 Journal of Intellectual Property Law & Practice 677, 678.

²⁸ Tun-Jen Chiang and Lawrence B Solum, 'The Interpretation-Construction Distinction in Patent Law' (2013) 123 The Yale Law Journal 530, 584.

²⁹ İstemlerin yorumlanmasında dikkate alınan unsurların hiyerarşik sıralaması için bkz: Uğur Çolak, *Patent Hukukunda İstemlerin Yorumlanması ve Koruma Kapsamının Belirlenmesi* (On İki Levha Yayıncılık 2025), 45.

A. AVRUPA PATENT SÖZLEŞMESİ VE YORUM PROTOKOLÜ

EPC m. 69 uyarınca patentin veya patent başvurusunun koruma kapsamının belirlenmesinde patent istemlerinin esas alınacağını temel bir norm olarak kabul eder. Korumanın sınırlarını çizen bu düzenleme, kısa bir hüküm niteliğindedir. Mezkûr maddenin birinci fıkrasına göre bir Avrupa patenti veya Avrupa patent başvurusunun sağladığı korumanın kapsamı, istemlerle belirlenir. Tarifname ve resimler ise istemlerin yorumlanmasında araç olarak kullanılır. Ancak belirtmek gerekir ki istemlerin yorumunda, yukarıda belirtilen yorum yöntemlerinden hangisinin tercih edileceği açıkça kararlaştırılmamıştır.

Uzun bir süre boyunca Avrupada, Birleşik Krallık ve Almanya istemlerin yorumunda iki zıt kutbu temsil etmiştir. Birleşik Krallık ve İsviçre gibi ülkeler istemleri çevresel yaklaşım ile sıkı ve lafzi biçimde yorumlanması gerektiğini kabul ederken Almanya ve Hollanda da istemler yol gösterici birer işaret olarak değerlendirilmiştir³⁰. Bu oluşan keskin yorum farklılıkları EPC'ye taraf ülkeler arasındaki hukuku farklılaştırmış ve böylece Avrupa coğrafyasındaki hukuki tutarsızlığı artırmıştır. Söz konusu farklı yorum tarzlarının EPC kapsamında sürdürülmesi ise standartlaştırılmış *pan-european* patent sistemi amacını zedelemiştir³¹. Bu tutarsızlığın giderilmesi ve yorum birliği sağlanabilmesi için 5 Ekim 1973'te Yorum Protokolü kabul edilmiştir. Protokol'ün ön sözünde de belirtildiği üzere, Avrupa Patent Sözleşmesi'nin amacı, taraf devletler arasında patentlere ilişkin yaklaşımlarda tutarlılık sağlamak ve bu doğrultuda belirli standart kuralların oluşturulmasıdır³². Nitekim Protokol, istemlerin yorumlanmasında ülkeler arasında standardizasyon sağlama ve tarihsel olarak gelişen bu ikiliği ortadan kaldırma amacını şu şekilde ortaya koymuştur:

Madde 69... istemlerde kullanılan kelimelerin sıkı ve lafzi anlamıyla tanımlandığı gibi yorumlanmamalıdır, tarifname ve çizimler yalnızca istem-

lerde bulunan bir belirsizliği çözmek amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca, istemlerin yalnızca bir kılavuz olarak hizmet ettiği ve sağlanan gerçek korumanın, tarifname ve çizimlerin bir uzman tarafından incelenmesi sonucunda patent sahibinin düşündüğü unsurlara kadar genişletilebileceği anlamına gelmemelidir. Aksine, bu madde, patent sahibine adil bir koruma sağlarken üçüncü kişiler için de makul bir hukuki öngörülebilirlik sunacak bu iki uç yaklaşım arasında bir denge kuracak şekilde yorumlanmalıdır.

Protokol'deki temel sorun, metni kaleme alan kişilerin bu iki uç yaklaşım arasında bir denge bulabilmek niyetiyle fazlasıyla soyut bir dil kullanımına yönelmeleridir³³. Kanaatimizce Protokol, söz konusu iki yaklaşımı da kabul edilemez bularak dışlarken bunların alternatifi olarak benimsenmesi gereken ideal yorum yöntemini açık ve net bir şekilde ortaya koymakta başarısız olmuştur. Nitekim Protokol yalnızca tek yönlü bir yorum yöntemi benimsenmemesi gerektiğini vurgularken yazarlar tarafından çözüm üretmekten ziyade muğlaklık yarattığı gerekçesiyle "muğlaklığın şaheseri" (*masterpiece of ambiguity*) olarak nitelendirilmiştir³⁴.

Protokol'ün ilk hâli, istemlerin yorumlanmasında kapsayıcı ifadeler yerine yer vererek iki farklı doktrin arasında bulmaya çalışsa da ulusal mahkemelere lafzi yorum ile belirsizlik arasında zor bir denge kurma konusunda talihsiz bir takdir yetkisi bırakmıştır³⁵. Nitekim, *Improver v Remington* kararında Lord Hoffmann J., Lord Diplock'ın *Catnic*'te geliştirdiği üç soruluk testin, Protokol ile getirilen yorum metodunun somut ifadesi olduğunu açıkça belirtmiş ve testi Protokol'ün bağlayıcı yansıması olarak uygulamıştır³⁶. Dolayısıyla Protokol, başlangıçta hedeflenen yorum birliğini sağlamak yerine farklı ulusal uygulamaların önünü açmıştır. Ancak Protokol, Avrupa patent hukukunu tam anlamıyla standardize edeme-

³⁰ Matthew Fisher, 'New Protocol, Same Old Story?: Patent Claim Construction in 2007: Looking Back with a View to the Future' [2008] Intellectual Property Quarterly 133, 135.

³¹ Lionel Bently and others, *Intellectual Property Law* (5. Baskı, Oxford University Press 2018), 659.

³² Jamieson Crawford, 'In Defence of a UK Doctrine of Equivalents' (2019) 41 European Intellectual Property Review 147, 151.

³³ Brad Sherman, 'Patent Claim Interpretation: The Impact of the Protocol on Interpretation' (1991) 54 Modern Law Review 499, 505.

³⁴ Fisher, 'New Protocol, Same Old Story?' (n 30), 5; Iain C Baillie, 'Where Goes Europe - The European Patent' (1976) 58 J Pat Off Soc'y 153, 167.

³⁵ Crawford (n 32), 151.

³⁶ *Improver Corp v Remington Consumer Products Ltd* [1990] FSR 181 (Ch) 8.

miş olsa dahi kısmi bir başarı elde ettiği kabul edilmelidir. Zira ulusal mahkemelerin iki aşırı uç yaklaşımdan uzaklaşmasını sağlamıştır.

2000 yılında Protokol'de bir değişiklik yapılmış ve ikinci madde yürürlüğe girmiştir. EPC m. 69 Yorum Protokolü m. 2 uyarınca:

Bir Avrupa patentinin sağladığı korumanın kapsamının belirlenmesi amacıyla, istemlerde belirtilen bir unsurun eşdeğeri olan herhangi bir unsur da dikkate alınacaktır.

EPC m. 69 eşdeğerlik doktrinini açıkça düzenleme de Protokol'de yapılan bu değişiklik ile birlikte, eşdeğer unsurların artık koruma kapsamının belirlenmesinde dikkate alınacağı açıkça hükme bağlanmıştır³⁷. 2000 yılı revizyonu kapsamında yürütülen görüşmelerde, eşdeğerlik doktrinini tanımlamaya yönelik düzenleme önerileri ileri sürülmüşse de söz konusu teklifler hakkında taraflar arasında mutabakata varılamamıştır³⁸. Milenyumun başında yapılan bu değişiklik, Avrupa patent hukukunda Protokol'ün ilk hâlinin yarattığı belirsizliğe bir çözüm olarak görülmektedir. Nitekim Avrupa Patent Sözleşmesi'ne taraf olan Almanya³⁹, İtalya⁴⁰ ve Türkiye⁴¹ gibi ülkeler bu doktrini protokolden çok daha önce benimsemiştir. Diğer yandan mezkûr madde, artık Birleşik Krallık hukukunda da eşdeğerler doktrininin uygulanmasını gerektirdiği yönünde yorumlanmıştır⁴².

³⁷ İlhami Güneş, *Patent ve Faydalı Model Hukuku* (4. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2021), 236.

³⁸ Ünal Tekinalp, Gül Okutan Nilsson and Feyzan Hayal Şehirli Çelik, *Tekinalp Fikri Mülkiyet Hukuku* (6. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2025), 785.

³⁹ Alman patent hukukunda eşdeğer unsurların patent korumasına dâhil edilmesi ilk kez *Formstein* kararıyla kabul edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz: Feyzan Hayal Şehirli Çelik, 'İngiliz ve Alman Patent Uygulamaları Örneğinde Avrupa Patentlerinin Koruma Kapsamının Belirlenmesi' (2008) 24 Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 267, 297.

⁴⁰ İtalyan hukukunda eşdeğerlik doktrinini geliştirmesi için bkz: Stefano Incarbone, 'Claim Construction: An International Convergence in Striking the Balance between Patent Protection and Legal Certainty' (2022) 17 Journal of Intellectual Property Law & Practice 878, 883-884.

⁴¹ Türk patent hukukunda 551 sayılı KHK (m. 83/5-6) döneminde eşdeğer nitelikteki unsurların tecavüz değerlendirilmesinde dikkate alınacağı düzenlenmiştir. Bkz: Fülürya Yusufoğlu, *Patent Verilebilirlik Şartları* (Vedat Kitapçılık 2014), 47-48.

⁴² Crawford (n 32), 152.

Nitekim, 2017 tarihli *Actavis v Eli Lilly* kararıyla Birleşik Krallık patent hukukunda eşdeğerler doktrini açık biçimde tanınmış ve istemlerin yorumunda bağımsız bir değerlendirme aracı hâline gelmiştir⁴³.

Protokol, bir yandan yorum metodunu tam anlamıyla standardize edemeyip bir belirsizlik alanı yarattığından dolayı eleştiriye açıktır. Ancak diğer yandan ulusal mahkemeleri "salt lafzi yorum" ile "salt amaçsal yorum" arasındaki iki uçtan uzaklaştırarak ortak bir denge arayışını teşvik etmesi ve 2000 revizyonu ile eşdeğerlik unsurunu koruma kapsamı tartışmalarının merkezine yerleştirerek yakınsamayı hızlandırması, Protokol'ün göz ardı edilemeyecek kazanımları olarak değerlendirilebilir. Bu gelişmeler ışığında Protokol'ün değerlendirilmesinden çıkarılacak en önemli ders, hukukun yanı sıra diplomatik veya siyasi bir uzlaşının da gerekliliğidir⁴⁴. Zira uluslararası düzeyde tutarlı bir yorum standardının hayata geçirilmesi, hukuki argümanların yanında siyasi bir uzlaşma zeminin ve bunu gerçekleştirecek iradenin ortaya konulması koşuluna bağlıdır.

B. 6769 SAYILI SINAI MÜLKİYET KANUNU

Türk patent hukukunda istemlerin nasıl yorumlanacağı SMK m. 89'da düzenlenmiştir. Bu madde, EPC m. 69 aksine, ayrıntılı bir şekilde kaleme alınmış olup toplam yedi fıkradan oluşmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki SMK'nın ilgili maddesi, Sözleşme'nin mezkûr maddesi ve Protokol ile büyük ölçüde paralellik göstermektedir.

SMK m. 89/1'e göre patent başvurusu veya patentin sağladığı korumanın kapsamı istemlerle belirlenir. Bununla birlikte fıkranın devamında bu istemleri yorumlarken tarifname ve resimlerin kullanılacağı düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere, SMK m. 89/1, EPC m. 69'un Türkçeye çevrilerek aktarılmış hâlidir.

SMK m. 89/2'ye göre istemler yorumlanırken onları oluşturan kelimelerin ortaya çıkardığı anlamla sınırlandırılmaz. Bu hüküm ile birlikte "çit direği" doktrininin tek başına uygulanması kanun koyucu tarafından açıkça reddedilmiştir. Mezkûr fıkranın devamında buluş sahibinin zihninde mev-

⁴³ *Actavis UK Ltd v Eli Lilly & Co* [2017] UKSC 48, [2017] RPC 21.

⁴⁴ Sherman (n 31), 510.

cut olup istemlere yansıtılmamış unsurları ya da uzman kişinin tarifname ve resimleri yorumlamak suretiyle türetebileceği özellikleri kapsayacak biçimde genişletilemeyeceği belirtilmiştir. Burada kanun koyucu “işaret levhası” doktrini kullanılması suretiyle buluşun kapsamını sınırları belirsiz bir şekilde yorumlanmasını reddetmiştir. Görüldüğü üzere ikinci fıkra, Protokol’ün iki zıt kutba karşı takındığı ret tutumunu somutlaştırır. Nitekim mezkûr madde, Protokol’ün 1. maddesinin Türk hukukuna yansımaları olarak kaleme alınmıştır.

SMK m. 89/3’e göre istemler, başvuru veya patent sahibinin hak ettiği korumayı sağlayacak ve aynı zamanda bu korumanın kapsamı bakımından makul bir düzeyde kesinlik ortaya koyacak şekilde yorumlanmalıdır. Bu düzenlemeyle kanun koyucu, bir yandan hak sahibine adil bir koruma sağlamayı amaçlarken diğer yandan hukuki güvenliği temin etme üzere koruma kapsamının belirli ve öngörülebilir olmasını hedeflemiştir. Nitekim bu fıkra, Protokol’ün birinci maddesinin son cümlesine tekabül etmektedir. Protokol, istemlerin doğru yorumunu patent sahibine adil bir koruma sağlama ile üçüncü kişiler bakımından makul bir düzeyde hukuki kesinlik temin etme hedeflerinin birlikte gözetilmesi olarak tanımlanmaktadır⁴⁵. Görüldüğü üzere SMK m. 89/3, Protokol’ün iki uç yaklaşım arasında bulmaya çalıştığı dengeyi açıkça ortaya koymaktadır.

SMK m. 89/5 uyarınca, tecavüzün varlığının ileri sürüldüğü tarihte istemlerde belirtilmiş unsurlara eşdeğer nitelikte olan unsurlar da koruma kapsamı tespit edilirken hesaba katılır. Mülga 551 Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de (PatKHK) yer alan eşdeğerlik doktrini, 2000 tarihli revizyonla birlikte Avrupa patentleri bakımından ilk kez açık biçimde normatif bir düzenlemeye kavuşturulmuştur. Nitekim SMK m. 89/5’in de Protokol’ün bu revizyonuna paralel olduğu belirtilmelidir. Ancak kanun koyucu, mezkûr fıkranın devamında, Protokol’den ayrılarak eşdeğer unsurların hangi nitelikleri taşıması gerektiğini açıkça düzenlemek suretiyle eşdeğerlik kavramını tanımlamış-

tır. Fıkraya göre, bir unsurun eşdeğer olarak kabul edilebilmesi için istemlerde ileri sürülen unsur ile, aynı işlevi, aynı şekilde, aynı sonucu ortaya çıkarmak şekilde gerçekleştirmesi gerekir. Fonksiyon/yol/sonuç testi olarak adlandırılan bu yöntem, ihlal ettiği ileri sürülen unsurun, istemde yer alan unsurla aynı sonuca ulaşmak için aynı yoldan aynı fonksiyonu yerine getirip getirmediğinin tespitine yöneliktir⁴⁶. Bu doktrinin getirilişindeki amaç yalnızca lafzi yorum yöntemiyle yapılan değerlendirmelerin sakıncalarını ortadan kaldırmaktır⁴⁷. Zira istemlerde yer alan unsurlardaki küçük veya önemsiz farklılıklar, sadece lafzi yorum yoluyla yapılan bir değerlendirmede ihlalin tespit edilmesini engelleyebilmektedir. Bu durum, üçüncü kişilerin patent istemlerinin etrafından dolaşmak amacıyla lafzi olarak farklı, ancak teknik olarak özünde aynı olan unsurları kullanarak, yalnızca önemsiz değişikliklerle ihlal sorumluluğundan kaçınmalarına imkân tanımaktadır⁴⁸. Eşdeğerlik doktrini sayesinde patent sahipleri, rakiplerin aynı sonucu doğuran farklı araçları kullanmak suretiyle patent korumasını dolanarak gerçekleştirdikleri ihlallere karşı korunmaktadır⁴⁹.

SMK m. 89/6’ya göre istemlerin kapsamı belirlenirken, patentin verilmesine ilişkin işlemler sırasında veya patentin geçerliliği süresince patent başvurusu ya da patent sahibi tarafından yapılan beyanlar da dikkate alınır. Başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere yaygın biçimde kullanılan bu kural “*prosecution estoppel*” veya “*file wrapper estoppel*” olarak adlandırılmaktadır ancak kanaatimizce “kısıtlayıcı beyanlar doktrini” olarak adlandırılması daha doğru olacaktır. Nitekim İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi bir kararında, PatKHK m. 83/7 hükmünde yer alan ve patent başvurusu veya patent sahibinin beyanlarının koruma kapsamının belirlen-

⁴⁵ Protokol’ün genel ilkeleri düzenleyen birinci maddesinin son cümlesi şu şekildedir: “... it is to be interpreted as defining a position between these extremes which combines a fair protection for the patent proprietor with a reasonable degree of legal certainty for third parties.”

⁴⁶ Tahir Saraç, *Patentten Doğan Hakta Tecavüz ve Hakkın Korunması* (Seçkin Yayıncılık 2003), 207.

⁴⁷ Feyzan Hayal Şehirali, *Patent Hakkının Korunması* (Turhan Kitabevi 1998), 114.

⁴⁸ *Catnic Ltd v Hill & Smith Ltd* davasında da bu durum açıkça görülmektedir. Söz konusu davada, davalı tarafından üretilen arka lentonun patentte öngörülen “dikey” konumdan yalnızca yaklaşık 6 derecelik (84°) bir sapma göstermesine rağmen, teknik bakımdan aynı işlevi yerine getirmesi ve tarifnamede arka kısmın “dikey” olması gerektiğinin birden fazla kez vurgulanmış olması uyumsuzluğun merkezinde yer almıştır.

⁴⁹ Ortan (n 20), 191.

mesinde dikkate alınmasını öngören düzenlemenin uygulamada “kısıtlayıcı beyanlar doktrini” olarak adlandırıldığını belirtmiş ve bu hükmün ilgili diğer maddelerle birlikte yorumlanması gerektiğini kabul etmiştir⁵⁰. Bu doktrin esas itibarıyla eşdeğerler doktrini yoluyla patentin koruma kapsamının ne ölçüde genişletilebileceğini sınırlayan bir doktrindir⁵¹. Zira kısıtlayıcı beyanlar doktrinine göre patent sahibi, başvuru ve tescil işlemleri esnasında patent elde edebilmek amacıyla patenti bazı yönlerden sınırlamış ve başvuruda kapsamı daraltmak amacıyla bazı unsurlardan vazgeçmişse, sonradan bu hususları eşdeğerlik yoluyla elde etmesi mümkün olmayacaktır⁵².

Avrupa patenti bakımından bu durum biraz daha farklıdır. Protokol’ün revizyonu sırasında “kısıtlayıcı beyanlar doktrini”ne ilişkin bir hüküm eklenmesi tartışılmışsa da nihayetinde bu yönde bir düzenleme yapılmamıştır⁵³. Buna rağmen Alman Federal Yüksek Mahkemesi, bir kararında, başvuru sahibinin daha önceki beyanını dürüstlük kuralı çerçevesinde değerlendirerek patentin koruma kapsamının tespitinde önceki beyanları dikkate almıştır⁵⁴. Hollanda’da ise davalı koruma kapsamına ilişkin olarak kısıtlayıcı beyanlar doktrinine başvurabilse de Hollanda mahkemeleri bu doktrine dayanılarak patent sahibi lehine ileri sürülen argümanları isteksizce ve sınırlı ölçüde kabul etme eğilimi göstermektedir⁵⁵. Birleşik Krallık’ta ise mahkemeler, önceki beyanların değerlendirilmesini ilke olarak kabul edilemez bulmasalar da istemlerin kapsamını belirlerken bu beyanların dikkate alınması konusunda şüpheli yaklaşmaktadır⁵⁶. Nitekim *STEP v Emson* davasında Hoffmann L.J., “önceki teknikte gömülü amaçlar”

ya da patente konu sınırlamanın arkasındaki patent sahibinin dile getirmiş olabileceği başka herhangi bir gerekçeyi incelemeyi reddetmiştir; zira bu gerekçeler, patent metnini kaleme alanın hatalarını veya yanlış anlamalarını da kapsayabilmektedir⁵⁷. Fransız hukukunda istemlerin koruma kapsamının belirlenmesinde önceki beyanlar kapsamın tespit edildiği genel olgusal bağlamın bir parçası olarak özel bir öneme sahiptir⁵⁸. EPO Temyiz Kurulu, T 0325/23 sayılı kararında EPC kapsamında *file wrapper estoppel* kurumunun bulunmadığını, bunun ABD hukukuna özgü olduğunu belirtse de dosya geçmişinde bulunan kısıtlayıcı beyanların tamamen önemsiz olmadığına dikkat çekmiştir. Kurul’a göre başvuru sahibinin “*single row*” ibaresini çok sıralı yapıları dışlamak amacıyla eklediğine dair önceki beyanları, dar yorumun teknik açıdan makul olduğunu gösterebilir. Ancak bu durum bir önceki ifadenin savunmayı engellemesine neden olmaz, yalnızca dosya geçmişinin yorumda yardımcı bir gösterge olarak kullanılabilir. Bu farklı ulusal yaklaşımlar karşısında Birleşik Patent Mahkemesi’nin bu konuda nasıl bir içtihat geliştireceği, sistemin geleceği bakımından önem arz eden bir belirsizlik alanı oluşturmaktadır.

IV. EPO VE TÜRK MAHKEMELERİ UYGULAMASI

Bu bölümde, bir önceki kısımlarda ortaya konulan yönetsel çerçevenin ve normatif dengenin (EPC m. 69/Protokol ile SMK m. 89) EPO Temyiz Kurulları ve Türk mahkemeleri kararlarında nasıl somutlaştığı incelenmektedir. Amaç, soyut yorum ilkelerinin uygulamada hangi gerekçelerle işletildiğini; özellikle “uzman kişi” perspektifi, tarifname/çizimlerin bağlam olarak kullanımı ve isteme yorum yoluyla sınırlama ekleme riskine yaklaşım bakımından benzerlik ve farklılıkları görünür kılmaktır.

EPO, temel anlamıyla Avrupa patentlerinin verilmesi, incelenmesi ve denetlenmesi süreçlerini yöneten uluslararası bir kuruluştur. EPC kapsamın-

⁵⁰ İstanbul BAM 44. HD, 20.01.2022, 760/111 K.

⁵¹ Daniel Borgogni, ‘The Doctrine of Equivalents at the Unified Patent Court: A Comparative Analysis of the Main EPC Jurisdictions and a Shot at Harmonization’ (2025) 74 GRUR International 331, 334.

⁵² Uğur Çolak, *Türk Patent Hukuku* (Adalet Yayınevi 2022), 913.

⁵³ Özlem İlbasmış Hızlısoy, ‘Avrupa Patent Sözleşmesi’nin 69. Maddesinin Değerlendirilmesi’ (2010) 5 Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 183, 193.

⁵⁴ ibid 193.

⁵⁵ Paul England, ‘The Scope of Protection of Patent Claims in Europe and the UPC’ (2016) 11 Journal of Intellectual Property Law & Practice 689, 694.

⁵⁶ ibid 691.

⁵⁷ *STEP v Emson* [1993] RPC 513 (CA) 522; WR Cornish, David Llewelyn and Tanya Frances Aplin, *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights* (8. Baskı, Sweet & Maxwell 2013), 260.

⁵⁸ England (n 55), 690.

⁵⁹ T 0325/23, s 6.

da faaliyet gösteren bir kurum olduğundan vereceği kararlar sözleşmeye taraf olan devletleri yakından ilgilendirmektedir. Özellikle kurum bünyesindeki Temyiz Kurulları (*Boards of Appeal*), EPO'nun ilk derece birimleri tarafından alınan kararların denetimini yapmaktadır. Biz de bu temyiz kurullarının istemlerin yorumuna ilişkin verdikleri kararları ve geliştirdikleri içtihadî uygulamaları inceleyeceğiz. Bunun yanında Türk mahkemelerinin sınırlı yaklaşımları da değerlendirmeye dâhil edilerek analiz mümkün olduğunca EPO uygulamaları çerçevesinde yapılacaktır.

A. 69. MADDE'NİN EPO NEZDİNDEKİ KONUMU

EPO Temyiz Kurulları kararlarının önemli bir kısmı, istemlerin yorumlanması bağlamında EPC m. 69'a açıkça atıf yapmaktadır⁶⁰. Ancak bu kararlar, her ne kadar EPC m. 69'un EPO nezdinde genel bir yorum aracı olduğu izlenimini verse de mezkûr maddenin EPO yargılamalarında daha sınırlı bir rol oynadığı açıktır. Nitekim T 1208/97, T 223/05, T 56/21 ve T 1279/04 sayılı kararlarında Temyiz Kurulları, EPC m. 69'un ve Yorum Protokolü'nün esas itibarıyla ihlal yargılamalarında rol oynayan hükümler olduğunu vurgulamıştır⁶¹. Aynı zamanda Kurul, T 556/02 kararında, mezkûr maddeyi bağımsız bir yorum standardı olarak değil, hâlihazırda EPO'da geçerli olan "belgenin bir bütün olarak yorumlanması" genel ilkesinin özel bir yansıması olarak gördüğünü belirtmiştir⁶².

Kurul'a göre istemlerin tarifnamenin yardımıyla yorumlanması yönünde genel bir zorunluluk, EPC m. 69/1'den türetilemez. Bununla birlikte, bir terimin ancak bağlamı içinde yorumlanabileceği genel bir ilkedir bu nedenle istemdeki terimler, istemler takımının ve tarifnamenin bütünsel bağlamı içinde yorumlanmalıdır⁶³. Aynı zamanda istemi yorumlarken, ne tarifnamede yer alıp da isteme girmemiş

sınırlamaların isteme eklenmesi ne de istemlerin tarifnameden tamamen kopuk değerlendirilmesi kaçınılması gereken iki uçtur⁶⁴. Uzman kişi, istemi yorumlarken kullanılan terimlerin lafzi anlamlarında mı yahut tarifnamede gösterilmiş özel anlamlarının mı bulunduğunu tespit etmelidir⁶⁵.

T 1473/19 sayılı kararında Kurul, EPC m. 69'un birinci cümlesinin istemlerde bulunmayan ama tarifnamede veya çizimlerde bulunan unsurların kapsam içine dâhil edilmesini engelleyen bir işleve sahip olduğu yorumunda bulunmuştur. Kurul'a göre her ne kadar mezkûr maddenin ikinci cümlesi, bir patent istemi yorumlanırken kural olarak tarifname ve çizimlerin dikkate alınmasını gerektirse de birinci cümle uyarınca istemlerin önceliği, belirli bir istem unsurunun anlamının tarifname ve çizimler tarafından ne ölçüde etkilenebileceğini sınırlar⁶⁶.

Kurul birçok kararında yenilik ve buluş basamağının değerlendirilmesi bakımından, tarifnameye dayanılarak istemin açık lafzında yer almayan örtük bir sınırlayıcı unsurun isteme dâhil edilmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir⁶⁷. Diğer bir deyişle, kural olarak patent sahibinin, istemlerde yer almamakla birlikte tarifnamede açıklanan unsurları yorum yoluyla istemlere dâhil etmesinin önüne geçilmiştir. Böylece yalnızca tarifnamede yer alan ifadelere dayanılarak, "aslında böyle anlaşılmalı" denilmek suretiyle istemlerin sonradan daraltılması engellenmiştir. Buna karşılık Kurul, T 416/87 (OJ 1990, 415) sayılı kararında, tarifnameden buluşun vazgeçilmez bir parçası olarak aktarılan ancak istemlerde yer almayan bir unsur söz konusu olduğunda, EPC m. 69/1 ve Yorum Protokolü'ne dayanarak, istemlerin lafzı bu unsuru açıkça içermediği takdirde bile, istemin bu unsuru esaslı bir özellik olarak gerektirecek şekilde yorumlanabileceğini kabul etmiştir⁶⁸. Sonuç olarak Kurul, kural olarak EPC m. 69/1'e

⁶⁴ T 1646/12, para 2.1.

⁶⁵ *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office* (n 60), 405.

⁶⁶ T 1473/19, para 3.16.1.

⁶⁷ *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office* (n 60), 408; Kararlar için bkz: T 1208/97, T 945/99, T 681/01, T 881/01, T 1105/04, T 223/05, T 1736/06, T 299/09, T 58/13, T 617/18, T 1648/18, T 1266/19, T 530/20, T 1208/21, T 1628/21, T 447/22).

⁶⁸ *ibid* 409.

⁶⁰ *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office* (11. Baskı, Legal Research Service of the Boards of Appeal of the EPO 2025), 404; Avrupa Patent Sözleşmesi m. 69'a atıf yapan kararlar için bkz: T 23/86, T 16/87, T 238/88, T 476/89, T 544/89, T 565/89, T 952/90, T 717/98.

⁶¹ *ibid* 404.

⁶² T 556/02, s 9, para 5.3.

⁶³ *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office* (n 60), 405.

dayanarak, istemlerde bulunmayan ancak tarifnamede yer alan bir unsurun istemlere eklenemeyeceğine açıkça karar vermiştir. Ancak yine Kurul'a göre istemde açıkça belirtilmeyen, ancak patent konusu ürünün çalışması için olmazsa olmaz nitelikte olan ve tarifnamede yer alan bir unsurun, istemde yer aldığı kabul edilebilir⁶⁹. Kanaatimizce böyle bir istisna yoluyla istemlerin sınırlarını aşmak, istemlerin öncelikli rolünü zedelemek anlamına gelir.

Her ne kadar EPC m. 69, istemlerin yorumlanmasında tarifnamenin kullanılmasına izin verse de bu hüküm koruma kapsamının belirlenmesi gereken hâllerde, özellikle üçüncü kişiler bakımından, uygulanır⁷⁰. T 760/90 sayılı kararda Kurul, açıklık eksikliğinin EPC m. 69'a dayanılarak tarifname ışığında yorum yoluyla giderilemeyeceğini; bunun yerine, gerekli ise istemlerin değiştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Kurul, istemin tarifname ışığında okunabilir olduğu yönündeki iddiayı reddederek, istemlerin tarifnamenin yardımı olmaksızın 84. madde uyarınca kendi başlarına açık olması gerektiğine karar vermiştir⁷¹.

B. EPO TEMYİZ KURULU GENEL İLKELERİ VE TÜRK MAHKEMELERİ UYGULAMALARI

Bir patent isteminin yorumlanması gerektiğinde esas olan, patent sahibinin neyi kast ettiği değil, uzman kişinin istemi nesnel olarak nasıl anladığıdır⁷². Yerleşik Kurul içtihadına göre patent istemleri, teknik alandaki uzman kişinin bakış açısından yorumlanmalıdır. Bu kişi, istemin teknik bakımdan anlamlı olan ve patentin tüm açıklamasını dikkate alan bir yoruma ulaşmak için sentezleyici bir yaklaşım benimsemelidir⁷³. Kurul'a paralel olarak İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi'nin 2020 yılında verdiği kararda şu ifadelerle yer vermiştir:

Tarifnamedeki açıklamaları değerlendiren ilgili alandaki uzman kişinin, ... patentin öğretisi dahilinde olduğunun kesin olarak söylenemeyeceği kanaatine varıldığını açıkladıkları görülmüş⁷⁴.

⁶⁹ Çolak (n 29), 136.

⁷⁰ *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office* (n 60), 314.

⁷¹ T 760/90, para 2.2.

⁷² Çolak (n 29), 72.

⁷³ T 1473/19, para 3.3.

⁷⁴ İstanbul BAM 16. HD, 16.10.2020, 5695/1735 K.

Bu ifade, patent belgesinde yer alan teknik açıklamaların o alandaki uzman kişiler perspektifinden anlamlandırılması gerektiğini gösterir. Böylece Temyiz Kurulu'nun yanında Türk mahkemeleri de istemleri uzman kişinin bakış açısından değerlendirmesi eğilimindedir.

Kurul'a göre uzman kişi istemin yorumuna yıkıcı olmayan, bütünleştirici, anlamaya çalışan yapıcı bir eğilimle yaklaşmalı ve patentin tüm açıklamasını dikkate alarak teknik açıdan makul bir yorum elde etmeye çalışmalıdır⁷⁵. Nitekim patent, yanlış anlamaya hevesli bir zihinle değil, anlamaya istekli bir zihinle yorumlanmalıdır⁷⁶. Örneğin, anlamaya istekli bir zihne sahip olan uzman kişinin, geniş bir terim dar yorumlamasına gerek yoktur⁷⁷. Diğer bir deyişle, istemde belirgin olmayan (*non-specific*) bir tanım kullanıldığında, bu ifade istem bağlamında teknik olarak makul olan en geniş anlamıyla yorumlanmalıdır⁷⁸.

Kural olarak patent belgelerinde kullanılan terimlere, tarifnamenin bu terimlere özel bir anlam yüklediği durumlar dışında, ilgili teknik alandaki olağan anlamları verilmelidir. Olağan anlam, ilgili teknik alandaki varsayımsal uzman kişinin genel teknik bilgisi çerçevesinde açıkça bildiği ve terime atfettiği anlamdır⁷⁹. Her bir istem, ilgili teknik alanda kelimelere normalde sahip oldukları anlam ve kapsam verilerek okunmalıdır ancak bazı özel durumlarda tarifname, kelimelere açık bir tanım yoluyla veya başka bir şekilde özel bir anlam yüklüyorsa bu durum istisnadır⁸⁰. Nitekim T 523/00 ve T 311/93 sayılı kararlarında Kurul, tarifnamenin bu terimlere özel anlam yüklediği durumda patent belgesinin kendi sözlüğü (*own lexicon*) olabileceğini belirtmiştir. EPC m. 69 uyarınca, patentin istemlerini yorum-

⁷⁵ *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office* (n 60), 398.

⁷⁶ *ibid* 409; bkz örneğin: T 190/99, T 920/00, T 500/01, T 1023/02, T 749/03, T 405/06, T 2480/11, T 2456/12, T 383/14, T 1477/15, T 448/16, T 111/22.

⁷⁷ Barış Atalay, *Patent Hukukunda İstem Yazım Teknikleri* (Legal Yayınılık 2017), 54.

⁷⁸ *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office* (n 60), 399.

⁷⁹ Çolak (n 29), 70.

⁸⁰ European Patent Office, *Guidelines for Examination in the European Patent Office* (April 2025) Part F-IV, 4.2 "Interpretation".

lamak için o patentin tarifnamesi ve çizimleri kullanılmaktadır; diğer bir deyişle patent, kendisinin sözlüğüdür⁸¹. Bu şekilde belgeye dayanarak özel bir anlam çıkarılabiliyorsa nihai olarak belirleyici olan yalnızca bu özel anlamdır⁸².

T 1354/18 sayılı kararda Kurul, patent istemlerinin bir teknik öğretim içerdiğini ve başvurunun yapıldığı teknik alanda bilgi sahibi bir okuyucuya hitap ettiğini vurgulamıştır. Bu nedenle, istem özelliklerinin doğru yorumu yalnızca kelimelerin dil bilgisel analizine değil, uzman kişinin bakış açısından tüm özelliklerin oluşturduğu genel teknik bağlamdaki teknik-lafzi anlamına dayanmalıdır⁸³. Zira patent istemlerinin normatif muhatabı bir dilbilimci değil, ilgili teknik alandaki uzman kişidir. Nitekim Türk yargı uygulamasında da istemlerin anlamlandırılmasında ölçütün teknik alandaki uzman kişi olduğu; mahkemelerin, patentin başvuru tarihi itibarıyla uzman bir kişinin istemlerde tanımlanan unsurları ve patentin koruma amacını öngörebileceği kabulü üzerinden değerlendirme yaptığı görülmektedir⁸⁴. Bununla birlikte, istemlerde dilsel olarak ifade edilen teknik konunun, ilgili alanda uzman bir kişinin bakış açısından belirlenmesinde, kullanılan terimlerin olağan anlamı ve dil bilgisi kuralları da dikkate alınmalıdır⁸⁵. Zira istemler dil ile ifade olunmuş metinlerdir. Ancak bir unsurun dil bilimsel analizi, en fazla, teknik anlam analizini tamamlayabilir veya teyit edebilir fakat onun yerine geçemez⁸⁶. Kurul bu yorumu ile, istemlerin yorumunda bir unsura anlam verilirken salt lafzi yorumdan uzaklaşılarak bağlamsal yorumla bütünleşen, teknik bağlam içinde gerçekleştirilen bir dil bilgisel yorumu benimsemektedir. Türk yargı uygulamasında da benzer yönde örneklere rastlanmaktadır. Nitekim bir kararda yapılan bilirkişi incelemesinde, terimlerin soyut veya sözlük temelli anlamları esas alınmak yerine, parametrelerin dokuma tekniği içindeki işlevsel rolü, malzeme davranışına etkisi ve

ürün yapısındaki teknik karşılığı araştırılmıştır⁸⁷. Böylece istemde yer alan oran ve yoğunluk ifadeleri, salt sayısal değerler olarak değil, belirli bir teknik yapı ve performans sonucunu ifade eden unsurlar olarak yorumlanmıştır⁸⁸. Bu tür değerlendirmeler, istemlerin teknik bağlam içinde anlaşılması gerektiği yönündeki yaklaşımın ulusal yargı pratiğinde de yansıma bulabildiğini göstermektedir. Kanaatimizce bu yaklaşım aynı zamanda Yorum Protokolü'nün patent sahibine adil koruma ile üçüncü kişiler bakımından hukuki güvenlik arasında kurmak istediği dengeye daha uygun bir yöntemdir.

T 1513/12 sayılı kararda Kurul, yargılamadaki tarafların bir istemin yorumunda anlaşmış olmalarının kurul bakımından bağlayıcı olmadığını belirtmiştir. "Tarafta tasarrufu ilkesi" (*principle of party disposition*), tarafların kendi aralarında uygun buldukları, ancak yargılamaya taraf olmayan üçüncü kişiler açısından sonuç doğurabilecek bir patent yorumunu seçebilecekleri anlamına geleceği şekilde yorumlanamaz⁸⁹. Yorum Protokolü'nün 1. maddesinin son cümlesinde de belirtildiği üzere, istemler üçüncü kişiler bakımından da hukuki güvenlik sağlamalıdır. Bu nedenle ihtilaf teşkil eden bir istemin yorumunun nesnel bir şekilde yapılması ve ne anlama geldiğinin açıkça ifade edilmesi gerekmektedir. Kanaatimizce, mezkûr hüküm gereğince ihtilafli istemlerin yorumu, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri bir alan olmayıp üçüncü kişilerin öngörülebilirlik beklentisini de koruyacak şekilde nesnel bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Zira buluş üzerinde patent hakkının tanınması iki kişi arasında yapılan bir sözleşme değil, kişi ile toplum arasında yapılan bir anlaşmadır.

T 1473/19 sayılı kararda Kurul, istem yorumunun esasen bir hukuk sorusu olduğunu, nihai olarak karar merciince yanıtlanması gerektiğini ve bu göre-

⁸¹ T 0523/00, s 10.

⁸² T 1321/04, para 2.2.

⁸³ *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office* (n 60), 399.

⁸⁴ İstanbul BAM 16. HD, 04.04.2022, 2685/585 K.

⁸⁵ T 1382/20, s 22.

⁸⁶ *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office* (n 60), 399.

⁸⁷ İstanbul BAM 16. HD, 21.05.2021, 2446/1040 K.

⁸⁸ Bilirkişi raporunda, davalı ürünleri salt sayısal veriler olarak değil, kumaşın enine yönde bir örgü kumaş gibi esnekliğini sağlayan teknik unsurlar olarak değerlendirildiği görülmektedir. Her ne kadar Bölge Adliye Mahkemesi, bu incelemeyi gerçekleştiren heyetin patent konusundaki uzmanlığını yetersiz bulmuş olsa da söz konusu rapor, patent istemlerinin teknik bağlamda ve işlevsel bir yaklaşımla yorumlanması açısından kanaatimizce başarılı bir örnek teşkil etmektedir.

⁸⁹ *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office* (n 60), 400.

vin dilbilimsel veya teknik uzmanlara bırakılmayacağı belirtilmiştir⁹⁰. Bununla birlikte, yorum süreci dilsel ve teknik olguların değerlendirilmesini içerir ve bu olgular taraflarca sunulan delillerle desteklenebilir⁹¹. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin verdiği kararda istemlerin yorumlanmasında teknik bilgi yardımı alınması gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

551 sayılı KHK'nin 83. maddesi gereğince istemlerin yorumlanması aynı zamanda teknik ve özel nitelikli bilgiyi gerektirdiğinden, heyette bir patent uzmanı bilirkişi de yer almak suretiyle davalının savunmasında belirttiği tek tuş ile programın aktarılması fonksiyonunun yenilik içeren bir buluş oluşturup oluşturmadığı hususunda denetime elverişli bir rapor alınması gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde anılan istemi de kapsayacak şekilde hükümsüzlük kararı verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir⁹².

Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, istemlerin yorumlanmasında teknik bilgi yardımına ihtiyaç duyulabileceğini kabul etmekte ancak bilirkişi raporlarının bilimsel verilere, somut inceleme ve gözleme dayanması gerektiğini özellikle vurgulamaktadır. Yalnızca taraf beyanlarına dayanan veya kullanılan analiz yöntemini açıklamayan bilirkişi raporlarının hükme esas alınamayacağını belirterek, denetime elverişli, bilimsel temelli bir teknik inceleme yapılmadan karar verilmesini bozma sebebi saymıştır⁹³. Kanaatimizce Yargıtay, her ne kadar patent istemlerinin yorumunda teknik bilgi yardımı konusunda ihtiyaç duysa da bilirkişi incelemesinde elde ettiği bilgilerle istemlerin yorumu yapma yetkisi yine kendisindedir. Zira istemlerin yorumu teknik bilgi içerme gerektirse de EPC, Yorum Protokolü ve SMK'da düzenlenen normatif kurallar gereğince istemlerin yorumlanması, doğrudan sonuçlar göz önüne alındığında yargı merciine ait bir yetkidir.

İstemlerin yorumlanmasında en temel ilkelerden biri de istemlerin öncelikli olarak esas alınmasıdır. İstemler, patente korunması talep edilen ve yenilik afte-

dilen teknik özelliklerin tanımlandığı bölümdür. Diğer bir deyişle, hukuki koruma kapsamına dahil edilmek istenen teknik unsurlar istem metninde yer alır; istemlerde açıkça belirtilmeyen özellikler ise kural olarak patent korumasının dışında kalır⁹⁴. Bu yargısal yaklaşım, mevzuat düzeyinde de açık bir karşılık bulmaktadır. SMK'nın Uygulanmasına Dair Yönetmelik m. 76/7 uyarınca, zorunlu kalınmadıkça istemlerde teknik özellikler tarifname veya resimlere atıf yapılarak ifade edilemez; "tarifnamede anlatıldığı gibi" veya "resimlerde gösterildiği gibi" şeklindeki ifadeler istemlerde yer alamaz. Mezkûr madde, koruma kapsamının tarifnameye yapılan genel göndermeler yoluyla belirsizleştirilmesini engellemeyi ve koruma sınırlarının doğrudan istem metni üzerinden anlaşılabilir olmasını amaçlamaktadır. Nitekim İstanbul 4. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi de patent tecavüzünün tespitine ilişkin bir kararında SMK m. 89 ile birlikte Yönetmelik m. 76'yı gerekçe göstererek koruma kapsamının istemler üzerinden belirleneceğini teyit etmiştir⁹⁵.

Bu çerçevede, istemlerin öncelikli rolü kabul edilmekle birlikte, tarifname ve çizimlerin yorumdaki işlevinin sınırları EPO içtihadında da tartışma konusu olmuştur. T 197/10 sayılı kararda Kurul, istemlerin uzman kişi bakımından zorluk olmaksızın açık ve kesin olarak anlaşılabilirdiği durumlarda, yorum amacıyla tarifnameye başvurulmasının gerekli olmadığını belirtmiştir⁹⁶. Benzer şekilde T 0042/22 kararında da EPO Teknik Temyiz Kurulu, bir istem açık ise ve teknik olarak makul bir yoruma imkân veriyorsa, onu yorumlamak için tarifnameye başvurmaya gerek olmadığını ve bu yaklaşımın Kurul içtihatlarına daha uygun olduğunu vurgulamıştır⁹⁷. Bununla birlikte EPO Genişletilmiş Temyiz Kurulu, G 1/24 sayılı kararında içtihatlarda iki farklı yaklaşım bulunduğunu belirtmiştir. Bir görüşe göre tarifname ve çizimlere yalnızca istem belirsizse başvurulur; diğer görüşe göre ise Kurul, istemleri yorumlarken her zaman tarifname ve çizimleri dikkate alır⁹⁸. Kurul mezkûr kararda, patent istemlerinin bir

⁹⁰ T 1473/19, para 3.17.

⁹¹ T 1776/18, para 4.5.5.

⁹² Yargıtay 11. HD, 09.11.2015, 4569/11719 K.

⁹³ Yargıtay 11. HD, 15.12.2014, 12694/19717 K.

⁹⁴ Türk Patent ve Marka Kurumu, *Patent Başvuru Kılavuzu* (2025) "İstemler".

⁹⁵ İstanbul 4. FSHM, 27.10.2022, 11/129 K.

⁹⁶ T 197/10, para 2.2, 2.3; Atalay (n 77), 58.

⁹⁷ T 0042/22, para 3.1.

⁹⁸ G 0001/24, s 3, para VII.

başlangıç noktası teşkil ettiğine, istemlerin yorumunda tarifname ve çizimlere her zaman başvurulacağına ve bu başvurunun yalnızca istemlerin belirsiz olduğu durumlarla sınırlı olmadığına karar vermiştir⁹⁹. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi kararında, SMK m. 89/1 uyarınca istemlerin yorumlanmasında tarifname ve resimlerin kullanılması gerektiğini belirterek, somut olayda tarifname ve resimler dikkate alınmaksızın inceleme yapıldığını tespit etmiştir¹⁰⁰. Bu karar, tarifname ve resimlere başvurunun yalnızca istemlerin belirsiz olduğu hâllerle sınırlı olmadığı; istem lafzının teknik anlamının kurulmasında her somut uyumsuzlukta bağlamsal bir yorum aracına dönüştüğü yönündeki yaklaşımı güçlendirmektedir.

Kanaatimizce patentin tümü tarifnameyi ve çizimleri içerdiğinden, istemlerin yorumunda bu araçlara da başvurulması gerekir. Kurul, T 2365/15 sayılı kararda, uzman kişinin istemi teknik bakımdan anlamlı kılma amacıyla ele aldığı ve onu sentetik bir eğilimle, yani parçalayarak değil inşa ederek okuduğunu; bu sırada patentin tüm açıklamasını dikkate aldığı belirtmektedir¹⁰¹. Bununla birlikte tarifname ve çizimlerin istemlerin yorumlanmasındaki rolünün doğru biçimde saptanması hem üçüncü kişilerin hukuki güvenliği hem de patent sahibinin hakkının sınırlarının belirlenmesi bakımından hayati önem taşımaktadır. Zira tarifname ve çizimlerin, patentlenebilirlik ve koruma kapsamının belirlenmesi sırasında istemlerin hiyerarşik üstünlüğünü zedeleyecek şekilde kullanılmasına izin veren uygulamalar, EPC'nin ve SMK'nın amaçladığı koruma dengesine aykırıdır.

V. SONUÇ

EPC m. 69 ve Yorum Protokolü ile SMK m. 89, istemlerin yorumunda tek yönlü, salt lafzi ya da salt amaçsal, bir yöntemi benimsememekte; adil koruma ile üçüncü kişiler bakımından hukuki öngörülebilirlik arasında denge kurulmasını normatif hedef olarak ortaya koymaktadır. EPO Temyiz Kurulları, istemleri yorumlarken tarifname ve çizimlerin rolünü kabul etmekle birlikte, kural olarak tarifnameden hareketle istemde açıkça yer almayan sınırlamaların yorum

yoluyla isteme eklenmesine mesafeli yaklaşmakta; bununla birlikte teknik açıdan vazgeçilmez unsurlar bakımından istisnai bir esneklik tanıyabilmektedir. Hem EPO içtihadında hem de Türk mahkemeleri uygulamasında, istem yorumunun muhatabı patent sahibinin sübjektif niyeti değil, ilgili teknik alandaki varsayımsal uzman kişinin nesnel anlayışıdır. Yorumun teknik bağlamdan kopuk salt dil bilgisel bir analizle yapılamayacağı kabul edilmektedir. Türk hukukunda ise SMK m. 89, Protokol'ün hedeflediği dengeyi detaylandırarak eşdeğerlik ve kısıtlayıcı beyanlar doktrini gibi araçlarla koruma kapsamının hem genişleyebileceği hem de sınırlandırılacağı yönleri daha açık biçimde düzenlemiştir.

Bu bulgular ışığında istem yorumu bakımından sürdürülebilir yaklaşımın, istemlerin hiyerarşik üstünlüğünü koruyarak tarifname ve çizimleri “bağlam” olarak kullanan ancak bu bağlamı istem lafzını aşındıracak şekilde kural koyucu bir araca dönüştürmeyen sentezci bir yorum olduğu söylenebilir. Nitekim Avrupa ve Türk patent hukukunda istem yorumuna ilişkin normatif yapı ve içtihat gelişimi, “ne yalnızca lafız ne yalnızca buluş” anlayışını benimseyen bağlamsal ve sentezci bir yoruma yönelmektedir. Kanaatimizce bu yaklaşım, patent korumasını hem daha hakkaniyetli hem de hukuki olarak da öngörülebilir kılan tek sürdürülebilir yorum yöntemidir.

Türk mahkemeleri bakımından istem yorumuna ilişkin gerekçede asgari olarak, yorumlanan terim veya unsurun açıkça gösterilmesi, terimin olağan teknik anlamının ortaya konulması, tarifname ve çizimlerin bu anlama etkisinin gerekçelendirilmesi, varsa “patentin kendi sözlüğü” tartışmasının yürütülmesi ve eşdeğerlik ile/veya kısıtlayıcı beyanlar doktrininin uygulanıp uygulanmadığının açıkça belirtilmesi gerekir. Bilirkişi incelemesi teknik olguların tespiti bakımından vazgeçilmez olmakla birlikte, istem yorumunun nihai sonucu, koruma kapsamının nerede başlayıp nerede bittiği, mahkemenin gerekçeli kararında hukuki değerlendirme yoluyla açıkça ortaya konulmalıdır. Zira başta Yargıtay 11. Hukuk Dairesi olmak üzere, istemlerin yorumlanması gibi teknik ve hukuki yönleri iç içe geçmiş bir değerlendirmenin yargı makamlarınca nasıl yapıldığının yeterince açıklanması, adil yargılanma hakkının vazgeçilmez bir gereğidir. İstem yorumunun yeterli biçimde gerekçelen-

⁹⁹ G 0001/24, s 12.

¹⁰⁰ İstanbul BAM 44. HD, 07.03.2024, 460/449 K.

¹⁰¹ T 2365/15, para 4.3.1.

dirilmesi, hâkimin hangi hukuki değerlendirmelerle sonuca ulaştığını göstererek kararın keyfi olmadığını, tarafların iddia ve savunmalarının nasıl ele alındığını anlamalarını sağlar ve karara karşı istinaf veya temyiz incelemesi için gerekli denetim zeminini oluşturur. Bu nedenle, Türk mahkemeleri bakımından istem yorumu yapılırken, geçerlilik veya tecavüz bağlamından bağımsız olarak, EPO uygulamalarıyla da örtüşen ve denetlenebilir bir gerekçelendirmeye imkân veren bir “yorum zinciri” kurulması gerekir.

Yorum zinciri ile mahkeme ilk olarak, yorumun konusunu ve bağlamını tespit etmelidir. Hangi istemlerin ve hangi terimi yorumlandığı açıkça ortaya konulmalı ve uyumsuzluğun “geçerlilik (*validity*)” mi yoksa “tecavüz (*infringement*)” bağlamında mı bulunduğu belirtilmelidir. Bu ayrım, özellikle eşdeğerlik ve kısıtlayıcı beyanlara ne ölçüde başvurulacağı bakımından yorumun kapsamını belirleyen bir çerçeve işlevi görür.

İkinci olarak yorumun hareket noktası istem lafzı olmalıdır. Ancak bu lafız, patentin tamamı içinde ve varsayımsal uzman kişinin nesnel bakış açısından okunmalıdır. Bu çerçevede terimlere kural olarak ilgili teknik alandaki olağan anlamları verilmelidir. Ancak birden fazla teknik olarak makul yorum mümkünse istemin bütünlüğü ve patentin teknik öğretisiyle uyumlu olan yorum tercih edilmelidir. Ancak dikkat edilmelidir ki bu tercih belirlilik ve üçüncü kişiler için öngörülebilirliği zedelememelidir.

Üçüncü olarak tarifname ve çizimler, terimlerin teknik anlamını aydınlatan bağlamsal kaynaklar olarak değerlendirmeye dâhil edilmelidir. Bu yönüyle istem lafzı tarifname ve çizimlerle birlikte okunur ancak salt örnek uygulama (*embodiment*) anlatımlarından hareketle, istemde açıkça yer almayan sınırlamalar mahkeme tarafından kural olarak isteme dâhil edilmemelidir.

Dördüncü olarak tarifnamede bir terime açık veya bağlamdan kolaylıkla çıkarılabilecek zorunlu bir tanım yüklenmişse patentin “kendi sözlüğü” işlevi gereği terimin anlamı bu özel tanım çerçevesinde belirlenmelidir. Böyle bir tanım yoksa terim olağan teknik anlamı çerçevesinde yorumlanmalıdır. Mahkeme, terimin olağan teknik anlamdan ayrıldığı her durumda, ayrılmanın gerekçesini ve dayanağını açıkça göstermesi gerekir.

Beşinci olarak tecavüz uyumsuzluklarında, lafzi ihlal değerlendirmesi bu yorum zinciri üzerinden tamamlandıktan sonra, SMK m. 89/5 çerçevesinde eşdeğerlik (işlev-yol-sonuç) ayrı bir aşama olarak ele alınmalıdır. Eşdeğerlik ileri sürüldüğünde veya kapsam tartışmalı olduğunda SMK m. 89/6 uyarınca kısıtlayıcı beyanların kapsamı genişletici yorumlara sınır getirip getirmediği ayrıca ve gerekçeli biçimde tartışılmalıdır.

Bu adımların her birinde mahkemenin; hangi terimi yorumladığını, hangi teknik anlamı benimsediğini, tarifname ve/veya çizimlerin bu anlama hangi ölçüde etki ettiğini ve neden alternatif yorumu reddettiğini açıkça göstermesi gerekir. Böylece hem taraflar hem de üçüncü kişiler bakımından denetlenebilir bir gerekçelendirme oluşur. Genel hukuk çerçevesinde, bu yorum zinciri sayesinde gerekçelendirme daha şeffaf bir nitelik kazanacak, bununun sonucunda kararların öngörülebilirliği güçlenecek ve keyfi uygulama ihtimali zayıflayacaktır. Patent hukuku özelinde ise bu yorum zincirinin uygulanması, istem yorumunun nihai olarak yargı merciine ait bir değerlendirme olduğunu pekiştirecek ve Türk içtihadının bu alanda hukuki gerekçelendirme istikrarı kazanmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Aplin TF and Davis J, *Intellectual Property Law: Text, Cases, and Materials* (3. Baskı, Oxford University Press 2017).
- Atalay B, *Patent Hukukunda İstem Yazım Teknikleri* (Legal Yayıncılık 2017).
- Auria Lansac I and others, *Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office* (11. Baskı, Legal Research Service of the Boards of Appeal of the EPO 2025).
- Baillie IC, 'Where Goes Europe - The European Patent' (1976) 58 J Pat Off Soc'y 153.
- Basheer S and others, 'The Doctrine of Equivalents in Various Patent Regimes: Does Anybody Have It Right?' (2009) 11 Yale Journal of Law & Technology 261.
- Bently L and others, *Intellectual Property Law* (5. Baskı, Oxford University Press 2018).
- Borgogni D, 'The Doctrine of Equivalents at the Unified Patent Court: A Comparative Analysis of the Main EPC Jurisdictions and a Shot at Harmonization' (2025) 74 GRUR International 331.
- Burk DL and Lemley MA, 'Fence Posts or Sign Posts? Rethinking Patent Claim Construction' (2009) 157 University of Pennsylvania Law Review 1743.
- Chakroun N, 'Vagueness of Patent Claim Language, Claim Construction and Patent Infringement - What a Mess!' (2020) 69 GRUR International 1097.
- Chiang T-J and Solum LB, 'The Interpretation-Construction Distinction in Patent Law' (2013) 123 The Yale Law Journal 530.
- Chisum DS, 'Common Law and Civil Law Approaches to Patent Claim Interpretation: "Fence Posts" and "Sign Posts"' in David Vaver and Lionel Bently (eds), *Intellectual Property in the New Millennium: Essays in Honour of William R. Cornish* (Cambridge University Press 2004).
- Çolak U, *Türk Patent Hukuku* (Adalet Yayınevi 2022).
- , *Patent Hukukunda İstemlerin Yorumlanması ve Koruma Kapsamının Belirlenmesi* (On İki Levha Yayıncılık 2025).
- Cornish WR, Llewelyn D and Aplin TF, *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights* (8. Baskı, Sweet & Maxwell 2013).
- Crawford J, 'In Defence of a UK Doctrine of Equivalents' (2019) 41 European Intellectual Property Review 147.
- Crotti AF, 'The Allgemeine Erfindungsgedanke in the German Patent' (1957) 39 Journal of the Patent Office Society 477.
- England P, 'The Scope of Protection of Patent Claims in Europe and the UPC' (2016) 11 Journal of Intellectual Property Law & Practice 689.
- , *A Practitioner's Guide to European Patent Law* (2. Baskı, Hart Publishing 2022).
- Fisher M, *Fundamentals of Patent Law Interpretation and Scope of Protection* (Hart Publishing 2007).
- , 'New Protocol, Same Old Story?: Patent Claim Construction in 2007: Looking Back with a View to the Future' [2008] Intellectual Property Quarterly 133.
- , 'Court of Appeal Confirms Dictionary Approach to Claim Construction' (2010) 5 Journal of Intellectual Property Law & Practice 677.
- Güneş İ, *Patent ve Faydalı Model Hukuku* (4. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2021).
- Hızlısoy Öİ, 'Avrupa Patent Sözleşmesi'nin 69. Maddesinin Değerlendirilmesi' (2010) 5 Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 183.
- Incarbone S, 'Claim Construction: An International Convergence in Striking the Balance between Patent Protection and Legal Certainty' (2022) 17 Journal of Intellectual Property Law & Practice 878.
- Köker AR and Yalçiner UG, *Patent ve Faydalı Modelden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar* (3. Baskı, Yetkin Yayınları 2025).
- Meier-Beck P, 'Infringement of Claims: The Doctrine of Equivalents and Related Issues - German Position' (2010).
- Nard CA, 'A Theory of Claim Interpretation' (2000) 14 Harvard Journal of Law & Technology 1.
- Ortan AN, *Avrupa Patent Sistemi*, Cilt 1 (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 1991).
- Saraç T, *Patentten Doğan Hakka Tecavüz ve Hakkın Korunması* (Seçkin Yayıncılık 2003).
- Şehirli Çelik FH, 'İngiliz ve Alman Patent Uygulamaları Örneğinde Avrupa Patentlerinin Koruma Kapsamının Belirlenmesi' (2008) 24 Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 267.
- Şehirli FH, *Patent Hakkının Korunması* (Turhan Kitabevi 1998).
- Sherman B, 'Patent Claim Interpretation: The Impact of the Protocol on Interpretation' (1991) 54 Modern Law Review 499.
- Takenaka T, 'Comparative Study of Patent Claim Interpretation in the United States, Federal Republic of Germany, and Japan' (Doktora Tezi, University of Washington 1992).
- Tekinalp Ü, Okutan Nilsson G and Şehirli Çelik FH, *Tekinalp Fikri Mülkiyet Hukuku* (6. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2025).
- Yusufoğlu F, *Patent Verilebilirlik Şartları* (Vedat Kitapçılık 2014).

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan etmektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi (TFM) hiçbir sorumluluğu kabul etmemektedir. Sorumluluk, çalışmanın yazarına aittir.

Katkı Oranı Beyanı: Söz konusu çalışmanın hazırlanması ve yazımı aşamasında yazarın katkı oranı %100'dür.

Varsa Destek ve Teşekkür Beyanı: Yoktur.

Çatışma Beyanı: Yoktur.

Ethics Statement: *The author declares that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, TFM does not have any responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.*

Contributions Statement: *Author has contributed %100 into preparing and writing this study.*

Statement for Support and Appreciation If Any: *None.*

Statement for Conflict of Interest: *None.*